

שערי תשובה

איחור התשובה ומרד

הרב חיים סבתו

ב זדע, כו החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאד ענשו בכל יום, כו הוא יודע כו יצא הקצף עליו ויש לו מנוס לנוס שמה, והמנוס הוא התשובה, והוא עומד במרדו והנו ברעתו, ובידו לצאת מתוך ההפכה, ולא יגור מפני האף והחמה, על כן רעתו רבה. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה על הענין הזה (ילק"ש איוב תתקן): משל לכת של לסטים שחבשם המלך בבית האסורים, וחתרו מחתרת, פרצו ויעבורו ונשאר אחד מהם. בא שר בית הסוהר וראה מחתרת חתורה והאיש ההוא עודנו עצור, ויך אותו במטוה. אמר לו: קשה יום! הלא המחתרת חתורה לפניך ואיך לא מהרת המלט על נפשך?

ג ולא ימצא איחור התשובה זולתי בעמי הארץ, אשר הם ישנים שוכבים ולא ישיבו אל לבבם, ולא דעת ולא תבונה להם למהר להמלט על נפשם. ויש מהם נדחים מעל השם ברוך הוא ולא יאמינו לעונש החטא. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות יט א): אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום, כו באמת עשה תשובה.

ד ועוד התבונן ברעת המתאחר מן התשובה כו רבה היא, כו לולא התמהמה כו עתה שב איש נאנח במרירות לב ברגזה ובדאגה ודלפה עינו מתוגה, כו יפגשהו יצרו שנית ויזדמן החטא לידו יכבוש את יצרו ויזכור אשר עברה עליו כוס המרירות ולא יוסיף לשתותו עוד, כמו שנאמר (תהלים ד, ה): "רגזו ואל תחטאו" - באורו: רגזו והצטערו על אשר חטאתם ואל תחטאו עוד! כו הזכיר חטאם למעלה (פסוק ג) באמרו: "תבקשו כזב סלה". ויעיד על זה הפירוש אמרו "רגזו" מלשון: "אל תרגזו בדרך" (בראשית מה, כד); "ותחתי ארגז" (חבקוק ג, טז), וענינם הצער על הדבר שעבר ועל ההווה, ולא אמר "יראו" או "גורו". וכאשר יאחר לשוב, בבא החטא לידו יפול במוקשו כנפול בתחלה, ויגדל עונו האחרון מאד, ותעלה רעתו לפני השם, כו מראשית לא חשב כו פתאום יבוא היצר השודד עליו אך אחרי אשר ראה דלות כחו ואשר גברה יד יצרו עליו וכי עצום הוא ממנו, היה עליו לראות כו פרוע הוא ולשית עצות בנפשו להוסיף בה יראת ה' ולהפיל פחדו עליה ולהצילה ממארב יצרו ולהשתמר מעונו. ואמר שלמה עליו השלום (משלי כו, יא): "ככלב שב על קאו כסיל שונה באולתו" - ביאורו, כו הכלב אוכל דברים נמאסים, וכאשר יקיאם נמאסים יותר והוא שב עליהם לאכלם, כן ענין הכסיל, כו יעשה מעשה מגונה וכאשר ישנה בו מגונה יותר, כאשר בארנו.

ה השנית - כו השונה בחטאו תשובתו קשה כו נעשה לו החטא כהיתר, ובה כבדה מאד חטאתו, כמו שנאמר (ירמיה ג, ה): "הנה דברת ותעשי הרעות ותוכל" - ביאור "ותוכל", כו הרעות נעשות לך כהיתר וכדבר שהוא ביכלתך וברשותך, מלשון: "לא תוכל לאכול בשעריך" (דברים יב, יז), שתרגומו: לית לך רשו. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (קדושין מ א): כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם) על איש שעבר עבירה ושנה בה, כו מכאן

ואילך אם יחשוב לעשות העבירה ונאנס ולא עשאה, מחשבתו הרעה מצטרפת למעשה, ועליו נאמר (ירמיהו ו, יט): "הנה אנכי מביא רעה אל העם הזה פרי מחשבותם".

ו ועתה בינה שמעה זאת, כי הוא עיקר גדול. אמת כי יש מן הצדיקים שנכשלים בחטא לפעמים, כענין שנאמר (קהלת ז, כ): "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", אכן כובשים את יצרם מאת פעם, ואם יפלו בחטא פעם אחת לא ישנו לו, ונקוטו בפניהם, וחוזרים בתשובה. אך כל אשר אינו נזהר מחטא ידוע ואינו מקבל על נפשו להשמר ממנו, גם אם הוא מהעונות הקלים, אף על פי שהוא נזהר מכל העבירות שבתורה, קראוהו חכמי ישראל (חולין ד ב) "מומר לדבר אחד", ואת פושעים נמנה, וגדול עונו מנשוא. כי אם אמור יאמר העבד לרבו: כל אשר תאמר אלי אעשה זולתי דבר אחד - כבר שבר עול אדוניו מעליו, והישר בעיניו יעשה, ועל הענין הזה נאמר (דברים כז, כו): "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם" - ביאורו, אשר לא יקבל על נפשו לקיים כל דברי התורה מראש ועד סוף, ויורה על זה "אשר לא יקים לעשות", ולא אמר "אשר לא יעשה אותם